



Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Volume: 3 Issue: 13 Year: 2010
WOMAN STUDIES (Special Issue)

KIRSAL ALANDA KADINLARIN TARIMSAL ÜRETİME VE AİLE İÇİ KARARLARA KATILIMI: TOKAT İLİ ÖRNEĞİ

PARTICIPATION OF WOMEN IN RURAL AREAS OF AGRICULTURAL PRODUCTION AND DOMESTIC MATTERS IN DECISION-MAKING: A CASE STUDY FOR TOKAT PROVINCE

Nuray KIZILASLAN*
Asiye YAMANOĞLU**

Öz

Araştırma Tokat İli Merkez ve İlçelerine bağlı toplam 34 köyde yaşayan 171 kırsal kadını kapsamaktadır. Araştırmada kullanılan veriler anket tekniği ile elde edilmiştir. Analiz aşamasında ise Khi-kare analizi kullanılmıştır. Araştırma kapsamındaki kırsal ailelerdeki, kadınlara anket uygulanarak, kırsal aile yapısı ile kadınların yaş, öğrenim düzeyi, gelir kaynakları, tarımsal üretime ilgili kararlara katılımları gibi sosyal yapısı incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre, kadınlar bitkisel ve hayvansal üretimin her aşamasına katılmaktadır. Fakat bitkisel üretimde çapalama ve yabancı ot temizliği; hayvansal üretimde süt sağımı işleri yoğunluk kazanmaktadır. Kadınlar ve eşleri çocukların eğitimi ve eşya alımında ortak kararlar alırken, aile bütçesinin düzenlenmesinde erkek etkilidir. Özellikle para biriktirme ve kredi ödemelerinde erkek ön plana çıkmaktadır. Kırsal kesimdeki kadınların içinde bulundukları şartları iyileştirmek için öncelikle eğitim düzeyi yükseltilmeli ve kırsal kesime yönelik yapılan bütün çalışmalarda toplumsal cinsiyet rolleri göz önünde bulundurularak yapılacak çalışmaların etkinliğinin artırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal kadın, kırsal kalkınma, toplumsal roller, tarımsal üretime katılım.

Abstract

The survey included 171 rural women living in 34 villages of Central District and some other districts of Tokat Province. The data were obtained via questionnaires. For the analysis of data chi-square were used. By the questionnaires directed at women, data about rural family structure, age, education level, income sources and their social conditions such as their participation in agricultural production and in decision making about production were examined.

According to the survey results, women are participating in every stage of crop and animal production. However, it was found out that the majority of women took part in tilling and cleaning the hoes and weeds in the crop production and milking in the animal breeding. Although women take role in decisions regarding the purchase of household goods and in the matters related to the education of their children alongside her husband, men are more effective in sorting out the financial matters of the family. In case of investments and credit loaning matters in particular, men take the foreground. In order to ameliorate the conditions of rural women, upraising their educational level should be promoted and the productivity of researches and projects which will be conducted in rural areas should be adjusted for the benefit of the society by taking into account the social gender roles.

Key Words: Rural woman, rural development, social roles, participation agricultural production.

Giriş

Kadınlar sosyal gelişmişlik göstergeleri açısından hala erkeklerin gerisinde bulunmakta ve ülkenin gerçekleştirdiği kalkınmadan eşit pay alamamaktadırlar. Bu durum kuşkusuz ülkenin sahip

* Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Tokat, nkizilaslan@yahoo.com.tr

** Ziraat Yüksek Mühendisi. İl Tarım Müdürlüğü, Tokat, asya-606@hotmail.com

olduğu sosyo-ekonomik yapılanma ve kültürel özelliklerden kaynaklanmaktadır.

Kırsal alanda üretim faaliyetlerine yoğun bir biçimde katılan “kadınlar”, gelişmekte olan ülkelerde kırsal ekonomi için temel güç kaynağıdır. Ancak bu güç kaynağı, çoğunlukla karşılığı ödenmeyen “ücretsiz aile işçisi” emeği olarak görünmekle birlikte, tarımsal üretimin önemli bir bölümü bu emeğe dayanmaktadır. Ne var ki, kadınların gerçekleştirdikleri işler, üretim sürecinin rutin, ağır ve vasıfsız işleridir. Mekanize ve nitelikli işleri erkekler yapmaktadır. Oysa kadınların yeniden üretim (doğurganlık) etkinliği ile aile yaşamının sürdürülmesi için gerekli tüm temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik faaliyetleri düşünülürse, kırsal alanda aşırı çalışmaları da bir gerçektir (Akbay, 1998).

Tarım kesimindeki kadınların üretime katılım düzeyleri, ailenin sahip olduğu arazi ve hayvan varlığına, gelire ve ürün desenine göre değişmektedir. Ancak, tarımda mekanizasyon düzeyi arttıkça kadın tarımsal üretimden kopmakta ve çalışma potansiyeli ev kadınlığına yönelmektedir. Az topraklı ailelerde kadınlar mevsimlik işçilik başta olmak üzere bitkisel ve hayvansal üretimin her aşamasına katılmaktadır (Gülçubuk, 1999).

Kırsal alanda kadının emek yoğunluğu sadece tarımsal üretimde değil, aynı zamanda hane içinde de çok yüksektir. Hane içi istihdam bağlamında ücretsiz aile işçisi konumunda olan kadın ve genç kızlar ağır bir iş yüküne sahiptirler. Kadınlar, ev temizliği, yemek yapımı, çamaşır yıkama ve su taşıma gibi rutin işlerin yanı sıra tarla, bağ-bahçe işleri, odun taşıma, ekmek yapma, hayvan bakımı gibi yüksek beden gücü gerektiren ve bir hayli zaman alan işleri de yapmak durumundadır. Kentsel alanda maddi durumu ve gelir düzeyi daha iyi olan ve bu nedenle çamaşır makinesi, elektrik süpürgesi gibi elektrikli ev aletlerini kullanabilen, yüzdesel oranı oldukça düşük olan kadınlar ile kıyaslandığında kırsal genelindeki kadınlar bir anlamda “ağır işçi” statüsüne girmektedirler.

Tarımda iş gücünü nakde çeviren kadın oranı oldukça sınırlıdır. Nakde çevrilebilen iş gücü, ev kadınları arasında bağ-bahçe ve tarlada çalışarak elde edilen ürünün pazarlanması şeklindedir. Geleneksel düşünce tarzı ve bunun sonucunda şiddetle hissedilen erkek ve topluluk baskısı nedeniyle kadın ve genç kızlar arasında bir işyerinde emeğini kiralama olgusu neredeyse yok gibidir. Bu kategoriye giren kiralama şekli, hanesi ile mevsimlik işçiliğe giden kadınlar, dul kalması nedeniyle ev geçimini üstlenen kadınlarda ve göç sebebiyle kente gelmiş hanelerin genç kızları arasında gözlenmektedir. Ancak, bu da oransal olarak çok yüksek değildir (Fazlıoğlu, 2003).

Kırsal alanda kadınların ve erkeklerin üstlendikleri roller farklılık göstermektedir. Kadın ve erkeklerin rol dağılımının farklılaşması hanenin temel geçim kaynağı, ürün deseni, köyün yerleşim yeri ve şehirle kurulan bağlantı ile yakından ilgilidir. Ayrıca, kadınların beklentileri ve potansiyelleri birbirine yakın köylerle benzerlikler göstermektedir. Yeniden üretimle ilgili olarak (yemek, kışık yiyecek hazırlanması bulaşık, çamaşır, temizlik, çocuk bakımı) yapılan işler kadınlar tarafından yapılmaktadır. Ağırlıklı olarak köylerin temel geçim kaynağını bitkisel üretim, hayvancılık ve mevsimlik göç oluşturmaktadır. Tarımsal üretimin sınırlı olduğu köylerde hane tüketimine yönelik olarak yapılan sebzecilik ve bağcılıkta erkekler; bahçe hazırlığı, toplama, sulama, çapada çalışmaktadır. Temel geçim kaynağı bitkisel üretim olan hanelerde ise kadının iş yükü daha fazla üretimin satış hariç her aşamasında yer almaktadır. Hayvancılık faaliyetlerinde yine erkekler hayvanların otlatılması, besleme, kırkım gibi işler yapmakta, kadınlar ise sağım, süt ürünlerinin değerlendirilmesi, ahır temizliği ve ot toplama işlerini üstlenmektedir. Ayrıca, hayvansal ürünlerden yağ, yoğurt ve peynir üretimini kadınlar günlük tüketimleri için üretmektedirler (Gülçubuk, 2003).

Kadınların iş yükleri, genellikle tarımsal faaliyetlerdeki rolleri ve beyaz eşyanın gündelik yaşam içinde yer alması ile doğru orantılıdır. Beyaz eşyanın kolaylaştırıcı etkisi ve tüketim ekonomisinin gelişmesi kadınların iş yükünü azaltmaktadır.

Genellikle erkeklerin yaptıkları işler toplumsal olarak daha prestijli ve/veya karşılığında daha fazla gelir getiren işlerdir. Kadınların yaptıkları işler daha çok ev eksenli emeğe dayanan mevsimlik, yarı zamanlı, ücretsiz işler olmaktadır. Bunlara bağlı olarak kadınların yaptıkları işlerden elde edilen ürünler - yiyecek, giyecek- çoğunlukla hemen tüketildikleri için ekonomik olarak bir değer ifade etmemektedir. Bunun bir sonucu olarak kırsal alanda ev işleri ile tarımsal faaliyetlerin birbirine yakın görünmesi ve bazı ev işlerinin tarımsal işletmeyi destekleyici olması kadın işini değersiz ve görünmez kılmaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında "erkek işi" ve "kadın işi" tanımlamalarda birincisi daha değerli, ikincisi daha az değerli olduğu yolunda yargılar toplumda kabul görmektedir (Hablemitoğlu, 2001).

Kadının statüsü evrensel olarak düşük bulunmakta, kadın genellikle erkekle eşit düzeyde eğitim görememektedir. Kadınlarla erkeklerin aynı oranda kalkınma sürecine katılması, Batı toplumlarında

olduğu gibi Türkiye’de de ciddi engellerle karşılaşmıştır. Bu engellerin bir kısmı kültürel, bir kısmı toplumsaldır (Sirman, 1991).

Kırsal alanlardaki kadın için, üretim ve ev işlerinin birlikte yapılması, eğitim düzeyinin ve toplumsal statünün düşüklüğü, örgütlenmenin sağlanamaması, kısmi çalışma olanaklarının bulunmaması ve başta sosyal güvenlik olmak üzere çalışma yaşamı ile ilgili yasal mevzuattaki eksiklikler nedeniyle önemli sorunlar ortaya çıkmaktadır (Anonim, 2004) .

Kadın çiftçilerin çalışma koşulları, çalışma süreleri, ücret durumları, iş bölümü, barınma koşulları, sağlık koşulları, sosyal güvenlik, aile içi ve aile dışı rolleri toplumsal yapıyı önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle, kadın çiftçilere yönelik politikalar oluşturulmasına, kadın çiftçilerin tarımsal üretime daha verimli ve daha iyi koşullarda katılabilmesine yönelik yeni önerilerin ortaya konması gerekmektedir.

Bu çalışma ile, tarımsal faaliyetle uğraşan kadınların demografik göstergeleri ortaya konularak aile içindeki konumları Tokat İli araştırmasıyla belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada kadınların üretime katkı biçimleri; aile tipi, eğitim, otorite şekli, tarımsal konulardaki işlerin dağılımı, gelir kaynakları, tarımsal konularla ilgili kararlara katılımları, aileyle ilgili kararlara katılımları vb. açılardan irdelenerek, kırsal kalkınmada toplumsal cinsiyetin önemini belirlemek hedeflenmiştir.

1. Materyal ve Yöntem

1.1. Materyal

Bu çalışmanın ana materyalini, Tokat İli merkezine ve ilçelerine bağlı köy yerleşimlerinden 34 köyde 171 evli kadın ve eşlerinden anket yoluyla elde edilen bilgiler oluşturmaktadır.

1.2. Yöntem

Örneğe Giren Köylerin Seçiminde Kullanılan Yöntem:

Örnek hacmini hesaplayabilmek için öncelikle Tokat İl Tarım Müdürlüğü kayıtlarından faydalanılarak köy sayısı belirlenmiştir. Tokat İli Merkez İlçe ve diğer tüm ilçelere bağlı toplam 686 köy bulunmaktadır. Bu köylerin gayeli olarak %5’i ile görüşülmesi uygun bulunarak 34 köy belirlenmiştir.

Örnek Hacminin Hesaplanmasında Uygulanan Yöntem

Araştırmanın örnekleminin belirlenmesinde “Tabakalı Örnekleme” yöntemlerinden biri olan “İki Aşamalı Tabakalı Rastgele Örnekleme” yöntemi kullanılmıştır (Düzgüneş ve Ark., 1983, Çingir 1990).

Tesadüfi olarak farklı coğrafi bölgeler seçilerek belirlenen 34 köyün hane sayıları tesbit edilmiş ve bu köylerin hane sayıları toplamı 855 olarak bulunmuştur. 855 hanenin tümüyle anket yapmak, gerek zaman gerekse maddi imkanların sınırlılığı nedeniyle mümkün olmadığından %20’si alınarak 171 hane araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan köylerin her birinden örneğe girecek hane sayısının saptanabilmesi için örnekleme oranı belirlenmiştir. Örnekleme oranı (f), örneğe alınacak hane sayısının (n), araştırma evrenindeki hane sayısına (N) oranıdır (n/N). Bu oran her köydeki hane sayısı ile çarpılarak, örneğe alınacak hane sayısı istatistiksel olarak saptanmıştır (Sümbüloğlu, 1978). Her köyden örneğe alınacak hane sayısı $[(n/N)] \times N_i = n_i$ formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Formülde;

n = Örneğe alınacak hane sayısı

n_i = İ nolu köyden alınacak hane sayısı

N_i = İ nolu köydeki hane sayısı olarak belirtilmiştir.

Örneğe girecek hane sayıları belirlendikten sonra, her köyden hangi hanenin örneğe dahil edileceği tesadüfi olarak belirlenmiştir.

Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesinde Kullanılan Yöntem

Elde edilen veriler değerlendirmeye alınarak çizelgeler hazırlanmış, yüzde hesaplarına yer verilmiştir. Bazı çizelgelerde khi-kare testinden (Düzgüneş ve ark., 1983) yararlanılmıştır.

2. Araştırma Bulguları

2.1. Araştırma Kapsamına Alınan Kırsal Ailelerin Sosyo-Ekonomik Yapısı

Aile Tipi

Araştırmada, aile tipleri hane halkı esasına göre sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma aile içerisindeki kuşak genişliği esas alınarak, çekirdek, ataerkil geniş aile ve geçici geniş aile olarak incelenmiştir.

Çekirdek aile; “anne, baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşan, kuşak genişliği dar olan bir aile biçimidir”. *Ataerkil geniş aile*; “aile reisinin eşi, evli oğulları, oğullarının eşleri ve çocuklarından ve aile reisinin evlenmemiş erkek ve kız çocuklarından oluşan aile biçimidir”. *Geçici geniş aile*; “aile reisinin eşi, çocukları, aile reisinin annesi, babası, bekar kardeşlerinden oluşan aile biçimidir” (Gökçe, 1976).

Araştırma kapsamına alınan ailelerin ortalama aile büyüklüğü 4,13’tür. Araştırma kapsamına alınan kırsal ailelerin aile tipine göre dağılımı Çizelge 1’de verilmiştir.

Çizelge 1: Aile Tiplerinin Dağılımı

Aile tipi	Sayı	%
Çekirdek aile	78	45,61
Ataerkil geniş aile	63	36,85
Geçici geniş aile	30	17,54
TOPLAM	171	100,00

Çizelge 1’de görüldüğü gibi, araştırmanın yapıldığı köy yerleşimlerindeki ailelerin çoğunluğu (%45,61) çekirdek ailedir. Ataerkil geniş ailelerin oranı %36,84’tür. Geçici geniş ailelerin oranı ise %17,54’tür.

Aile Reisi Erkeklerin Yaş Grubu ve Mesleği

Araştırma kapsamına alınan ailelerde aile reisi erkeklerin %32,16’sı 46-55 yaşları arasındadır. Otuz altı -45 yaş grubundaki aile reislerinin oranı %30,99, 25-35 yaş grubundaki aile reislerinin oranı %17,54, 56-65 yaş grubundaki aile reislerinin oranı %14,04 ve 66-75 yaş grubundaki aile reislerinin oranı ise %5,26’dır.

Meslekleri incelendiğinde, aile reislerinin %78,36 oranıyla büyük çoğunluğu çiftçidir. Serbest meslekle uğraşanların oranı %5,85, memur olan aile reisleri %4,69, muhtar olan aile reisleri (%4,09) ile şoför olan aile reislerinin (%4,09) de oranları aynıdır. Yüzde 2,92 oranında aile reisinin de işçi olarak çalıştığı saptanmıştır.

Ailedeki Çocuk Sayısı, Çocukların Yaş Grupları, Öğrenim Durumları ve Cinsiyetleri

Araştırma kapsamındaki ailelerin sahip oldukları kız çocuk sayısı 144, erkek çocuk sayısı 210 olarak belirlenmiştir. Kız çocukların en fazla sayıda olduğu (%56,25) yaş grubu 0-14 yaş grubudur. İkinci sırada %30,56 oranıyla 15-20 yaş grubu yer almaktadır; 2 -25 yaş grubunda olanların oranı %6,94; 26-35 yaş grubunda olanların oranı %6,25’dir. Erkek çocukların ise %38,10’u 0-14 yaş grubunda; %19,05’i 15-20 yaş grubunda; %17,14’ü 21-25 yaş grubunda; %12,38’i 26-30 yaş grubunda; %13,34’ü 31-40 yaş grubunda yer almaktadır.

Kız ve erkek çocukların öğrenim durumlarını incelerken, 15 yaş altındaki çocuklar zorunlu 8 yıllık eğitime tabi olduklarından, 15 yaş üzerindeki kız ve erkek çocuklar baz alınmıştır.

Kız çocukların %46,03’ü ortaokul; %31,75’i ilkokul; %17,46’sı lise; %3,17’si üniversite mezunu olup, sadece %1,59’u okur yazardır. Erkek çocukların %32,48’i ilkokul; %29,06’sı ortaokul; %29,06’sı

lise; %9,40'ı da üniversite mezunudur. Erkek çocukların öğrenim düzeylerinin kızlara göre yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Kırsal Ailelerin Gelir Kaynakları

Araştırmanın yapıldığı köy yerleşimlerindeki ailelerin çoğunluğu (%70,18) geçimini tarım ve hayvancılıktan sağlamaktadır. Yüzde 16,96'sı sadece tarım; %6,43'ü tarım ve tarım dışı işlerden; %2,92'si tarım dışı işlerden; % 2,92'si tarım, hayvancılık ve tarım dışı işlerden; %0,58'i ise sadece hayvancılık yaparak geçimini sağlamaktadır.

Kırsal Ailelerin Arazi Varlığı

Araştırma kapsamına alınan ailelerin %49,71'inin 20 dönümden az araziye sahip olduğu görülmektedir. Kırsal ailelerin %20,47'si 21-40 dönüm araziye sahip olup, 41 -60 dönüm arazisi olan ailelerin oranı %16,96; 61-80 dönüm arazisi olanların oranı %6,43; 81-100 dönüm arazisi olanların oranı %4,09; 101 dönümden fazla arazisi olan ailelerin oranı ise %2,33'tür. Ailelerin işlettikleri arazilerin genişliği 0-120 arasında değişmekte olup, ortalama arazi genişliği 33,917 dönümdür.

Kırsal Ailelerin Arazilerinin Mülkiyet Durumu

Araştırma kapsamına alınan ailelerin arazilerinin mülkiyet durumu ve oranları Çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 2. Kırsal Ailelerin Arazilerin Mülkiyet Durumu ve Oranları

Mülkiyet durumu		Çiftçi sayısı	%
Kendi mülkü	Eşinin adına kayıtlı	101	59,06
	Eşinin adına kayıtlı değil	42	24,56
Kiracı		11	6,43
Ortakçı		17	9,95
TOPLAM		171	100,00

Çizelge 2'de çiftçi ailelerinin %83,62'sinin arazisi kendi mülkü; %9,94'ü ortakçı; %6,43'ü ise kiracıdır. Arazi mülkiyeti kendine ait olan ailelerin %59,06'sının arazisi aile reisi adına kayıtlı olup, %24,56'sının arazi mülkiyeti aile reisi adına kayıtlı değildir. Aile reisi adına kayıtlı olmama nedeni daha çok gelenekçi aile yapısına bağlı olarak aile büyüklerinin adına kayıtlı olmasından veya mirasla sahip olunan arazilerin kayıtlarının değiştirilmesinde ihmalkar davranılmasından kaynaklanmaktadır.

2.2. Kadınların Kişisel Özellikleri

Yaş

Araştırma kapsamındaki kadınların %30,99'unun 41-50 yaş grubunda; %29,24'ünün 31-40 yaş grubunda; %22,81'inin 20-30 yaş grubunda; %14,04'ünün 51-60 yaş grubunda; %2,92'sinin 61-70 yaş grubunda olduğu görülmektedir.

Öğrenim Durumları

Araştırma kapsamına alınan kadınların ve aile reislerinin öğrenim durumlarına göre dağılımı Çizelge 3'de belirtilmiştir.

Çizelge 3: Kadınların ve Aile Reislerinin Öğrenim Düzeylerine Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu	Kadın Sayısı	%	Aile Reisi Sayısı	%
Okuryazar değil	29	16,96	8	4,68
Okuryazar	7	4,09	6	3,05
İlkokul	123	71,93	121	70,76
Ortaokul	9	5,26	24	14,04
Lise	2	1,17	12	7,02
Yüksekokul	1	0,59	-	-
TOPLAM	171	100,00	171	100,00
SD=5 $\chi^2_{\text{hesap}}=26,973$ P=0,001 $\chi^2_{\text{hesap}} > \chi^2_{\text{tablo}}$...önemli				

Çizelge 3’de kadınların büyük çoğunluğunun (%71,93) ilkokul mezunu olduğu; %16,96’sının ise okuma yazma bilmediği görülmektedir. Yüzde 5,26’sı ortaokul mezunu; %4,09’unun diplomasız okur yazar; %1,17’sinin lise mezunu; % 0,59’unun ise yüksekokul mezunu olduğu anlaşılmaktadır. Aile reislerinin çoğunluğu (%70,76) ilkokul mezunu; %14,04’ü ortaokul mezunu; %7,02’si lise mezunudur. Geriye kalanların % 4,68’i okur yazar olmadığı, %3,51’inin ise diplomasız okur yazar olduğu belirlenmiştir. Yüksekokul veya üniversite mezunu aile reisine rastlanmamıştır. Kadınların ve erkeklerin öğrenim düzeyleri arasındaki farklılık, hesaplanan Khi-Kare testinde önemli bulunmuştur. Khi-Kare testinin bağımlılık katsayısı ise 0,369 olarak hesaplanmıştır.

Kadınların Evlilik Sayısı ve Süresi

Araştırma kapsamındaki kadınların neredeyse tamamına yakınının (%95,32) bir evlilik yaptığı; %4,68’inin 2 evlilik yaptığı anlaşılmaktadır.

İkinci defa evlenen kadınların evlenme nedenleri araştırılmıştır. Kadınların %62,50’si boşandıkları, %37,50’si eşleri öldüğü için tekrar evlenmişlerdir.

Evlilik süresine bakıldığında 11-20 yıl arasında olan kadınların oranının %33,92; 21-30 yıl arasında olanların %28,65; 1-10 yıl arasında olanların %16,96; 31-40 yıl arasında olanların %15,79; 41-50 yıl arasında olanların ise %4,68 oranında olduğu görülmektedir.

Kadınların Evlenme Şekli, Resmi Nikah Durumları ve Eşlerinin Birden Fazla Evli Olma Durumu

Araştırma kapsamındaki kadınların %77,78’inin görücü usulü ile, %19,30’unun anlaşarak, %2,92’sinin ise kaçarak evlendiği anlaşılmaktadır.

Kadınların %97,08’inin resmi nikahının olduğu; %2,92’sinin ise resmi nikahının olmadığı belirlenmiştir.

Kadınların eşlerinin %94,74’ü bir evlilik yapmış iken, %5,26’sı eşinin iki evli olduğunu ifade etmiştir.

Kadınların Çocuk Sayıları

Kadınların %33,92’sinin 3 çocuklu; %23,98’inin 2 çocuklu; %22,22’sinin 4 çocuklu; %13,45’inin 5 ve daha fazla çocuklu; % 4,68’inin 1 çocuklu olduğu; %1,75’inin ise hiç çocuğu olmadığı anlaşılmaktadır.

Kadınların Düşük ve Ölü Doğum Sayıları, Sağlık Problemleri Olduğunda Doktora Gitme Durumları

Araştırma kapsamındaki kadınların %73,96’sının hiç düşük yapmadığı; %13,02’sinin 2; %8,88’inin 1; %4,14’ünün ise 3 ve daha fazla düşük yaptığı belirlenmiştir. Kadınların %80,47’sinin hiç ölü doğum yapmadığı görülmektedir. Yüzde 4,20’sinin 1; %5,32’sinin 2 defa ölü doğum yaptığı belirlenmiştir.

Düzenli sağlık kontrolleri açısından incelendiğinde düzenli bir kontrolün olmadığı anlaşılmıştır. Kadınlar, sağlık sorunları olduğunda, %74,27’si her zaman doktora gittiklerini, %19,30’u bazen gittiğini, %6,43’ü ise hiç gitmediğini ifade etmişlerdir.

2.3. Kadınların Tarımsal Faaliyetlerdeki Roller

Kadınların Tarımsal Konularda Yaptıkları İşler

Kadınların tarımsal faaliyetlerde yaptıkları işler, bitkisel üretim ve hayvansal üretim şeklinde iki gruba ayrılarak Çizelge 4’de gösterilmiştir.

Çizelge 4 incelendiğinde, kadınların bitkisel üretim faaliyet alanında en fazla (%90,06) çapalama; yabani ot temizliği (%74,85); hasat (67,84) işlerinde çalıştıkları anlaşılmaktadır. Sulamada çalışan kadınların oranı % 49,71; tohum ekmede çalışanların oranı %34,50; gübrelemede çalışanların oranı %30,99; ilaçlamada çalışanların oranı %20,47; tarımsal atıkları yakma işlemini yapan kadınların oranı %19,88; toprağın sürülmesinde çalışanların oranı %18,13; budama yapan kadınların oranı %10,53, aşı yapan kadınların oranı %6,43, ürünleri pazara götüren kadınların oranı ise %5,85 olarak belirlenmiştir.

Hayvansal üretimle ilgili faaliyetlere katılımlarına bakıldığında, kadınların %81,29'unun süt sağımı; %61,99'unun hayvan besleme; %59,06'sının ahır-ağıl temizliği; %26,90'ının hayvan otlatma işlerini yaptığı belirlenmiştir. Bu durumda kadınların tarımsal üretimin her aşamasında yer aldıklarını söylemek mümkündür.

Erkan (1996)'ın yaptığı çalışmada, Türk toplumunda köylü kadınların büyük ölçüde üretime katılmakta ve ekonomik yaşama katkı sağlamakta olduğu belirtilmektedir. Türkiye'de istihdam edilen toplam kadın nüfusun %74,4'ünün tarım sektöründe yer aldığı, bu yüzden kırsal kalkınmada son derece önemli bir konuma sahip oldukları ifade edilmektedir.

Çizelge 4: Kadınların Tarımsal Faaliyetlerde Yaptıkları İşler ve Oranları

Tarımsal faaliyet türü	Yapılan işler	Kadın sayısı	%
Bitkisel Üretim	Toprağı sürme	31	18,13
	Çapalama	154	90,06
	Sulama	85	49,71
	İlaçlama	35	20,47
	Tarımsal atıkları yakma	34	19,88
	Budama	18	10,53
	Tohum ekme	59	34,50
	Yabani ot temizliği	128	74,85
	Gübreleme	53	30,99
	Hasat	116	67,84
	Aşı yapma	11	6,43
	Ürünleri pazara götürme	10	5,85
Hayvansal Üretim	Ahır-ağıl temizliği	101	59,06
	Süt sağımı	139	81,29
	Hayvan beslenmesi	106	61,99
	Hayvan otlatma	46	26,90

Not: Kadınlar soruya birden fazla cevap vermiştir.

Kadınların Gelir Kaynakları

Araştırma kapsamındaki kadınların gelir kaynakları Çizelge 5'de verilmiştir. Çizelge'ye bakıldığında kadınların %63,74'ünün eşinin verdiği harçlıktan başka geliri bulunmamakta, %27,49'unun ise hiçbir kazancı bulunmamaktadır. Yüzde 7,02'si tarım işçisi olarak çalışmakta; %1,17'si ücretli ve maaşlı olarak çalışmakta; %0,58'i ise kendisi işveren durumundadır.

Çizelge 5: Kadınların Gelir Kaynağı ve Dağılımı

Gelir kaynağı	Kadın sayısı	%
Eşinin verdiği harçlık	109	63,74
Ücretli ve maaşlı olarak çalışıyor	2	1,17
Kendisi işveren	1	0,58
Tarım işçisi olarak çalışıyor	12	7,02
Hiçbir kazancı yok	47	27,49
TOPLAM	171	100,00

Kadınların Gelirlerini Değerlendirme Şekilleri

Kadınların %62,10'u harçlığını veya kazancını çocuklarının ihtiyaçlarına harcamaktadır. Yüzde 45,16'sı kazancını kendi ihtiyaçları için değerlendirmekte olup, %27,42'si ise kazancını eşine vermektedir.

Kadınların Tarımsal Konularda Başvurdukları Bilgi Kaynakları

Araştırma kapsamındaki kadınlara tarımsal konularda herhangi bir bilgi kaynağına başvurma oranı araştırılmış ve 92 kişi evet (%53,80), 79 kişi hayır (%46,20) cevabını vermiştir. Bilgi kaynağına başvuranların bilgi kaynakları ve oranları Çizelge 6'da verilmiştir.

Çizelge 6: Kadınların Tarımsal Konularda Başvurdukları Bilgi Kaynakları

Tarımsal konularda bilgi kaynakları	Kadın sayısı	%
Tarım teşkilatı	26	15,20
Kocası	54	31,58
TV, Radyo	21	12,28
Komşular, akrabalar	50	29,24
Önder çiftçiler	19	11,11
Gazete, dergi v.s.	8	4,68

Not: Kadınlar soruya birden fazla cevap vermiştir.

Çizelge incelendiğinde, kadınların tarımsal konularda %31,58'i kocasının; %29,24'ü komşular ve akrabalarının; %15,20'si tarım teşkilatının; %12,28'si televizyon ve radyonun; %11,11'i önder çiftçilerin; %4,68'i gazete ve dergilerin bilgisine başvurmaktadır. Dolayısıyla kadınlar daha çok bilgileri birincil kaynaktan öğrenme yerine eşlerini tercih etmektedirler. Bu durumun geleneksel bir şekilde süregiden yapının etkisinden kaynaklandığını söylemek mümkündür. Kırsal kesimdeki kadınların birincil kaynaklara ulaşması zordur, en yakın bilgi kaynağı onlara en yakın olan ve bilgisine güvendikleri kişilerdir. Bu kişilerin içinde ilk sırayı eşleri, ikinci sırayıda komşuları veya akrabaları almaktadır.

Eşlerinin Tarımsal Konularda Kadınların Bilgisine Başvurma Durumları

Araştırma kapsamındaki kadınların, eşlerinin tarımsal konularda kadınların bilgisine başvurma durumu Çizelge 7'de verilmiştir.

Çizelge 7: Eşlerinin Tarımsal Konularda Kadınların Bilgisine Başvurma Durumu

Çiftçilik uygulamalarında bilgisine başvurma durumu	Kadın sayısı	%
Evet	85	49,71
Kısmen	37	21,64
Hayır	49	28,65
TOPLAM	171	100,00

Çizelge 7'de kadınların %49,71'i eşinin tarımsal konularda kendisinin bilgisine başvurduğunu; %28,65'i eşinin kendisinin bilgisine başvurmadığını; %21,64'ü ise eşinin bazen danıştığını ifade etmiştir.

Kadınların Tarımsal Konularda Bilgiye İhtiyaç Duyma Durumları ve İhtiyaç Duydukları Konuların Dağılımı

Araştırma kapsamındaki kadınların, tarımsal konularla ilgili daha fazla bilgiye ihtiyaç duyma oranı %58,48; hiç ihtiyacı olmayan kadınların oranı %25,15; daha fazla bilgiye ihtiyaç duyan kadınların oranı ise %16,37'dir. Kadınların daha fazla bilgiye ihtiyaç duydukları konular ve dağılımı Çizelge 8'de gösterilmiştir.

Çizelge 8: Kadınların Tarımsal Alanda Bilgiye İhtiyaç Duyduğu Konular ve Dağılımı

Yetersiz olunan konular	Kadın sayısı	%
Meyve-Sebze yetiştiriciliği	31	24,22
Sebze hastalık ve zararlılarıyla mücadele	23	17,97
Çapalama	5	3,91
Sulama	9	7,03
Gübreleme ve toprak analizi	12	9,38
İlaçlama	19	14,84
Budama aşılama	6	4,69
Hayvan hastalıkları, bakımı ve beslenmesi	26	20,31
Seracılık	4	3,13
Tarımsal alet ve makine kullanımı	4	3,13
Her konuda	34	26,56

Not: Kadınlar soruya birden fazla cevap vermiştir.

Çizelge 8 incelendiğinde, kadınların %26,56'sı her konuda; %24,22'si meyve-sebze yetiştiriciliği; %20,31'i hayvan hastalıkları, bakımı ve beslenmesi; %17,97'si sebze hastalık ve

zararlılarıyla mücadele; %14,84'ü ilaçlama; %9,38'i gübreleme ve toprak analizi; %7,03'ü sulama; %4,69'u budama ve aşılama; %3,13'ü seracılık ve % 3,13'ü tarımsal alet ve makine kullanımı konularında kendilerini yetersiz bulduklarını ve bilgi edinmek istediklerini ifade etmişlerdir.

Kadınların İhtiyaç Duydukları Bilgileri Edinmede Tercih Ettikleri Araç ve Yöntemler

Kadınların kendilerini yetersiz buldukları konularla ilgili bilgileri edinmede tercih ettikleri yayım araç ve yöntemleri Çizelge 9'da gösterilmiştir.

Çizelge 9: Kadınların İhtiyaç duydukları bilgileri edinmede tercih ettikleri araç ve yöntemler

Yayım araç ve yöntemleri	Kadın sayısı	%
Tarım teşkilatının köyde düzenleyeceği kurslarla	100	78,13
TV ve radyo programlarıyla	67	52,34
Gazete ve dergilerden	11	8,59

Not: Kadınlar soruya birden fazla cevap vermiştir.

Çizelgede kadınların ihtiyaç duydukları bilgileri en fazla(%78,13) tarım teşkilatının köyde düzenleyeceği kurslarla edinmek istedikleri; %52,34'ü TV ve radyo programlarıyla; %8,59'u ise gazete ve dergilerden edinmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Yayım programları planlanırken hedef kitlenin seçiminde kadınlara yönelik tarımsal içerikli programların yapılması, bu ortaya çıkan sonuçlara göre gereklidir.

Kadınların, Kadın Yayım Elemanlarını Önemseme Durumları

Kadınlara tarım teşkilatında çalışan köylere göreve giden kadın yayım elemanlarından faydalanmayı önemli bulup bulmadıkları sorulmuştur. Kadınların %81,87'si kadın yayım elemanlarından faydalanmanın önemli olduğunu; %5,26'sı önemli bulmadığını; %12,87'si ise konu hakkında fikri olmadığını belirtmişlerdir. Özellikle yayım elemanı olarak Türkiye'de kırsal kadınlara yönelik programlarda genellikle Ev Ekonomisi teknisyenlerinden faydalanılmaktadır. Buda özellikle tarımsal konularda bilgiye ihtiyacı olan kadınların bu bilgi ihtiyaçlarını giderememektedir. Tarımsal konularda bayan yayım elemanlarının Ziraat Teknikeri veya mühendisi olmaları ve kırsal kadınlara yönelik yayım programları hazırlamaları gerekmektedir.

Kadınların Tarımsal Üretimle İlgili Kararlara Katılma Durumları

Araştırma kapsamındaki kadınların, tarımsal üretimle ilgili kararlara katılma durumları incelendiğinde, kadınların büyük çoğunluğunun (%61,40) tarımsal üretimle ilgili kararlara katıldığı; %19,88'inin kısmen katıldığı, %18,71'inin katılmadığı belirlenmiştir.

Kadınların Ürünlerin Pazarlanmasıyla İlgili Kararlara Katılma Durumları

Araştırma kapsamındaki kadınların %39,77'si ürünlerin pazarlanmasıyla ilgili kararlara katıldıklarını; %39,77'si katılmadıklarını; %20,47'si ise kısmen katıldıklarını belirtmişlerdir.

Kadınların Ürünlerin Pazarlanmasıyla İlgili İşlere Katılma Durumları

Araştırma kapsamındaki kadınların, 91'i (%53,22) ürünlerin pazarlanmasıyla ilgili işlere katıldıklarını; 80'i (%46,78) katılmadıklarını belirtmişlerdir. Araştırma kapsamındaki kadınların, ürünlerin pazarlanmasıyla ilgili katıldıkları pazarlama aşamaları ve oranları Çizelge 10'da verilmiştir.

Çizelge 10: Kadınların Katıldıkları Pazarlama Aşamaları ve Oranları

Pazarlama aşamaları	Kadın sayısı	%
Sınıflandırma	50	54,95
Taşıma	33	36,26
Paketleme	57	62,64
Boşaltma	30	32,97
Yükleme	35	38,46
Satma	20	21,98

Not: Kadınlar soruya birden fazla cevap vermiştir.

Çizelge incelendiğinde, kadınların büyük çoğunluğunun(%62,64) paketleme aşamasında; %54,95'inin sınıflandırma; %38,46'ının yükleme; %36,26'sının taşıma; %32,97'sinin boşaltma; %21,98'inin satma aşamasında çalıştığı belirlenmiştir.

2.4. Kadınların Aile İçi Roller

Kadınların, Eşiyle Birlikte Aileyle İlgili Konularda Ortak Kararlar Alma Durumları

Araştırma kapsamındaki kadınların, %75,44'ü her zaman eşiyle birlikte aileyle ilgili konularda ortak kararlar almakta iken, %14,62'si bazı konularda, %9,94'ü ise hiçbir zaman ortak karar almadıklarını belirtmişlerdir.

Kadınların, Eşiyle Birlikte Aldıkları Ortak Kararlar ve Dağılımı

Araştırma kapsamındaki kadınların, eşiyle birlikte aldıkları ortak kararlar ve oranları Çizelge 11'de verilmiştir.

Çizelge 11 incelendiğinde, kadınların eşleriyle birlikte karar aldıkları konuların başında çocukların eğitimi (%81,17) ve eşya alma (%84,42) gelmektedir. Bunları çocukların evlilik işleri (%64,29), ev, arazi alma (%62,99) ve altın alma (%62,34) konularının takip ettiği anlaşılmaktadır.

Çizelge 11: Kadınların Eşiyle Birlikte Aldıkları Ortak Kararlar

Ortak alınan kararlar	Kadın sayısı	%
Eşya alma	130	84,42
Altın alma	96	62,34
Ev, arazi alma	97	62,99
Çocukların eğitimi	125	81,17
Çocukların evlilik işleri	99	64,29

Not: Kadınlar soruya birden fazla cevap vermiştir.

Kadınların Aile Bütçesini Planlamada Etkili Kişiler ve Dağılımı

Araştırma kapsamındaki kadınların yaşadıkları aile ortamında bütçenin planlamasında etkili olan kişiler Çizelge 12'de verilmiştir.

Çizelge 12: Kadınların Aile Bütçesini Planlamada Etkili Kişiler

Aile bütçesini planlamada etkili kişiler	Kadın sayısı	%
Kadın	3	1,75
Kocası	67	39,18
Kadın kocası ile birlikte	59	34,50
Aile(Kadın, kocası ve çocuklar)	18	10,53
Diğerleri(Kayınpeder-Kayınvalide)	24	14,04
TOPLAM	171	100,00

Çizelgeye bakıldığında, aile bütçesinin planlanmasında en etkili kişinin kadınların eşleri olduğu (%39,18) görülmektedir. Kadınların %34,50'si eşiyle birlikte planladıklarını belirtmiş olup, %14,04'ü kayınpeder veya kayınvalide gibi aile büyüklerinin planladığını, %10,53'ü ailece planladıklarını, %1,75'i ise kendisi planladığını söylemişlerdir.

Aile Gelirini Harcamada Aile Reisinin Tek Başına Verdiği Kararlar ve Dağılımı

Araştırma kapsamındaki aile reislerinin aile gelirini harcamada tek başlarına karar verdikleri konular Çizelge 13'de verilmiştir.

Çizelge 13: Aile Reislerinin Aile Gelirini Harcamada Tek Başlarına Karar Verdikleri Konular

Aile gelirini harcamada kocasının tek başına verdiği kararlar	Kadın sayısı	%
Yiyecek satın alma	49	28,65
Eve malzeme satın alma	48	28,07
Kredi Ödemeleri	96	56,14
Karısına harçlık verme	75	43,86
Düğün için para biriktirme	39	22,81
Bankaya tasarruf amaçlı para yatırma	71	41,52

Not: Kadınlar soruya birden fazla cevap vermiştir.

Çizelge 13'de görüldüğü gibi, aile reislerinin %56,14'ü kredi ödemeleri, %43,86'sı karısına harçlık verme; %41,52'si bankaya tasarruf amaçlı para yatırma; %28,65'i yiyecek satın alma; %28,07'si eve malzeme satın alma ve %22,81'i düğün için para biriktirme konularında eşlerinin tek başına karar verdiğini belirtmişlerdir.

Kadınların Eşlerine Sormadan Para Harcama Durumları

Araştırma kapsamındaki kadınların %54,39'unun eşlerine sormadan para harcayamadıkları; %24,56'sının harcadığı; %21,05'inin ise bazen harcadığı anlaşılmaktadır. Eşine sormadan para harcayabilen kadınların para harcadıkları konular Çizelge 14'de gösterilmiştir.

Çizelge 14: Kadınların Eşine Sormadan Para Harcayabildiği Durumlar

Eşine sormadan para harcayabildiği durumlar	Kadın sayısı	%
Yiyecek satın alma	51	65,38
Elbise satın alma	41	52,56
Düğün hazırlığı	14	17,95
Eve malzeme satın alma	58	74,36

Not: Kadınlar soruya birden fazla cevap vermiştir.

Çizelge 14'de görüldüğü gibi, kadınların eşlerine sormadan para harcayabildikleri konuların başında eve malzeme satın alma (%74,36), yiyecek satın alma (%65,38) gelmektedir. Bunları elbise satın alma (%52,56) ve %17,95 düğün hazırlığı takip etmektedir.

Kadınların Aile Gelirine Katkıda Bulunmak İçin Ek İş Yapma Durumları

Araştırma kapsamındaki kadınların %79,53'ü aile gelirine katkıda bulunmak için bir işle uğraşmazken, %20,47'si ek işle uğraşmakta olduğu belirlenmiştir. Ek işle uğraşan kadınların %85,71'i yaptıkları işlerle ilgili kursa gitmedikleri; %14,29'unun ise kurslara katıldıkları görülmektedir. Kurslara katılmayan kadınların katılamama nedenleri incelendiğinde ise; %53,33'ünün zaman bulamadığı, %36,67'sinin kurs düzenlenmediği için, %10,00'unun ise eşi izin vermediği için kurslara katılamadığı anlaşılmaktadır.

Kadınların Çocukların Eğitimiyle İlgili Kararlara Katılım Durumları

Araştırma kapsamındaki kadınların %74,41'i çocuklarının eğitiminde söz hakkına sahipken, %14,88'i kısmen demiş, %10,71'i hayır cevabı vermiştir.

Kadınların Kız ve Erkek Çocukların Okumasıyla İlgili Düşünceleri

Araştırma kapsamındaki kadınların kız ve erkek çocuklarının okumasıyla ilgili düşünceleri Çizelge 15'de verilmiştir.

Çizelge 15: Kadınların Kız ve Erkek Çocukların Okumasını İsteme Durumları

Çocukların Okumasını İsteme Durumu	Kız Çocukların Okumasını İsteyen Kadınlar		Erkek Çocukların Okumasını İsteyen Kadınlar	
	Sayı	%	Sayı	%
Evet	160	93,57	168	98,25
Hayır	11	6,43	3	1,75
TOPLAM	171	100,00	171	100,00
SD=1 $\chi^2_{hesap}=4,767$ P=0,029 $\chi^2_{hesap} > \chi^2_{tablo} \rightarrow$ önemli				

Çizelge 15'e göre, kadınların %93,57'si kız çocuklarının okumasını isterken, %6,43'ü istemediğini ifade etmiştir. Kadınların büyük çoğunluğu kızların kendi ayakları üzerinde durabilmesi, eşi dahil kimseye muhtaç olmadan yaşaması, daha rahat bir yaşam sürebilmeleri, gelecek endişesi taşımamaları ve kendileri gibi sıkıntı çekmemeleri düşüncesiyle kız çocuklarının okumasını istediklerini belirtmişlerdir. Kadınların %98,25'i erkek çocuklarının okumasını isterken, %1,75'i istemediğini ifade etmiştir. Görüldüğü gibi erkek çocuklarının okumasını isteyen kadınların oranı daha yüksektir. Çünkü kırsal alandaki kadınlar erkekleri aile reisi olarak kabul ettikleri için, gelecekte ev geçimini sağlayacağını düşündüklerinden erkek çocukların daha iyi bir hayat sürebilmelerinin okumalarıyla mümkün olabileceğini düşünmektedirler. Ayrıca kadınların kız ve erkek çocuklarının okumasıyla ilgili düşünceleri arasındaki farklılık hesaplanan Khi-Kare testinde önemli bulunmuştur. Hesaplanan Khi-Kare değerinin bağımlılık katsayısı ise 0,165 olarak hesaplanmıştır.

Ailede Çocukların Eğitime Karar Vermede Etkili Kişiler

Ailede çocukların eğitime karar vermede etkili kişiler ve oranları Çizelge 16'da gösterilmiştir.

Çizelge 16: Ailede Çocukların Eğitime Karar Vermede Etkili Kişiler ve Oranı

Çocukların eğitiminde etkili kişiler	Kadın sayısı	%
Kadın	5	2,92
Kocası	25	14,62
Kadın ve kocası birlikte	131	76,61
Çocuklar	6	3,51
Diğerleri (Anneanne, babaanne, dede, dayı, teyze, amca v.s.)	10	5,85

Not: Kadınlar soruya birden fazla cevap vermiştir.

Çizelge 16'da çocukların eğitimiyle ilgili kararları kadınların, %76,61'i kocasıyla birlikte kendisinin aldığı; %14,62'si kocasının tek başına aldığı; %5,85'i diğer aile fertlerinin aldığı, %3,51'i çocukların aldığı; %2,92'si ise kendisinin aldığı belirtilmiştir.

Kadınların Gıda Üretimi Konusunda Yeterlilik Durumları

Kadınların gıda üretiminde (süt, peynir, çökelek vb. yapımında) %72,51'i kendini yeterli bulurken, %27,49'u yetersiz bulmaktadır. Kendini yeterli bulan kadınların gıda üretiminde de annelerinden öğrendikleri teknikleri kullandıkları ve kendilerini yenilemedikleri anlaşılmıştır. Örneğin, peynir yapımında sağlık açısından sütün belli düzeyde (70°C) ısıtılması gerektiğini çoğu bilmezken, bilenlerinde uygulamadığı saptanmıştır.

Kadınların Hayvan Gübresini Yakacak Olarak Kullanma Durumları

Kadınların %83,63'ü hayvan gübresini yakacak olarak kullanmazken, %16,37'si kullanmakta olduğu anlaşılmıştır. Bu durumun gübre konusunda bilinçli olmaktan çok, hayvan gübresinden yakacak hazırlamanın zahmetli olması ve artık yakacak olarak tercih edilmemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Kadınların Sosyal Güvencesi

Araştırma kapsamındaki kadınların %67,84'ünün sosyal güvencesi olduğu, %32,16'sının ise sosyal güvencesinin olmadığı anlaşılmaktadır. Yine %43,86'sının sosyal güvence konusunu kısmen bildikleri; %28,07'sinin konuyu bildiği; %28,07'sinin ise hiçbir bilgisi olmadığı görülmektedir. Hangi sosyal güvenceleri olduğu araştırıldığında %31,90'ının yeşilkart sahibi olduğu; %21,55'inin SSK'lı; %20,69'unun Çiftçi Bağkuru'nun olduğu; %18,10'unun Bağkur'lu olduğu; %7,76'sının Emekli Sandığı'na bağlı olduğu görülmektedir. Burada ilginç bir durumda söz konusudur. Sosyal güvencesinin olduğunu söyleyen kadınların önemli bir kısmının Yeşilkart'a sahip oldukları belirlenmiştir. Yeşilkartı sosyal güvence olarak değerlendirmelerinden, kadınların sosyal güvence konusunda bilgilerinin görünenden daha da düşük olduğunu söylemek mümkündür. Sahip oldukları sosyal güvenceye kadınların %88,79'u eşinden; %5,17'si çocuklarından; %0,86'sı babasından dolayı faydalandığını; %5,17'si kendi sosyal güvencesi olduğunu ifade etmişlerdir.

Sonuç

Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, kırsal alanda yaşayan kadınların gerek bitkisel gerek hayvansal üretimin her aşamasına katıldığı görülmektedir. Bu anlamda kadınların ekonomik katkıları fazladır. Ancak bu katkı görünmez bir el niteliğinde olduğundan kadınlar hak ettikleri yerin gerisinde kalmaktadır. Kadınların çoğunun eşinin verdiği harçlıktan başka geliri bulunmamaktadır. Bu gelirde yine çocukları ve eşi tarafından değerlendirilmektedir. Sosyal güvence anlayışı yeşil kartla sınırlıdır. Kadınlar tarımsal konularda bilgi alma konusunda da eşini tercih etmekte tarım kuruluşlarındaki uzman kişilerden çok fazla yararlanmamaktadır. Eşlerin kadınların bilgisine başvurma oranı ise %49'da kalmıştır. Kadınların tarımsal üretimle ilgili kararlara %61,40; pazarlamayla ilgili kararlara %39,77; pazarlamayla ilgili işlere %53,22 oranında katıldığı görülmektedir. Tarımsal üretimin her aşamasında yoğun bir şekilde çalışan kadınların tarımsal üretimde alınan kararlara daha fazla katılımının olması istenen bir durumdur.

Ayrıca araştırmada kadınların aile içindeki kararlara katılımı ele alınmıştır. Kadınların %75'inin her zaman eşiyle birlikte ortak kararlar aldığı ve karar aldıkları konuların başında çocukların eğitimi (%81,17) ve eşya alma'nın (%84,42) geldiği görülmektedir. Aile bütçesinin planlanmasında en etkili kişinin kadınların eşleri olduğu (%39,18) görülmektedir. Kadınların %34,50'si eşiyle birlikte planladıklarını belirtmiştir. Kadınların eşlerine sormadan para harcayabildikleri konuların başında eve malzeme satın alma (%74,36), yiyecek satın alma (%65,38) gelmektedir. Kadınların %74,41'i

çocuklarının eğitiminde söz hakkına sahibidir. Kız ve erkek çocuklarının çoğunlukla okumasını istemektedirler. Çocukların eğitimiyle ilgili kararları kadınların, %76,61'i kocasıyla birlikte kendisinin aldığını, %14,62'si kocasının tek başına aldığını belirtmiştir. Kadınların bu sonuçlara göre aile içi ilişkilerinde tarımsal üretimdeki rollerine göre daha fazla etkili oldukları söylenebilir.

Kadınların tarımsal üretimde önemli bir ekonomik katkısı olduğu dikkate alındığında; tarımsal üretimdeki rollerinin geliştirilmesi ve açığa çıkartılması, kadınlarda farkındalığın yaratılması gerekmektedir. Bunun için; kadın çiftçilerin okul dışı eğitim olan tarımsal yayım eğitimi programları çerçevesinde eğitilmesi gerekmektedir.

Toplunun her kesiminde, her konuda başarı sağlamanın tek koşulu eğitimidir. Kırsal alanda da gelişme sağlanabilmesi için öncelikle eğitim faaliyetlerine önem verilmesi gerekmektedir. Anne, eş ve çalışan bireyler olarak, pek çok rolü üstlenen kadınların eğitilmesi, bilinçlendirilmesi amaç edinilmelidir. Kadınların bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik kurslar düzenlenerek, aynı faaliyetlerde bulunan kadınların örgütlenmelerini sağlayarak, sosyal güvenlik hizmetleri sunarak kendi ayakları üzerinde durmaları ve kendilerini ifade edebilmeleri için ortam sağlanması gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca tarımsal üretimin her aşamasında yer alan kadınların ülke ekonomisine olan katkılarının da göz önünde bulundurularak ihtiyaç duydukları konularda bilginin yerinde sağlanması ve hak ettikleri değerin verilmesi gerekmektedir. Kadınlara yönelik gerçekleştirilen bütün faaliyetler ve projeler, onların yetiştirdikleri çocuklara, dolayısıyla nesilden nesile aktarılacaktır. Bu çalışmalar ne kadar verimli olursa, yeni nesillerin de o kadar bilinçli yetişeceğini söylemek mümkündür. Kadınların mevcut durumunun iyileştirilmesi ile; Türkiye'de bölgeler ve cinsiyetler arası eşitsizliğin azaltılması, insan kaynaklarının geliştirilmesi ve sosyal kalkınmanın desteklenmesi konularında da gelişme sağlanacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- AAKBAY, R. (1998). "Kadının Kırsal Kesimdeki Rolü", *Tarım ve Köy Dergisi*, Sayı:123,s. 24-33.
- Anonim (2004). Türkiye'de ve Dünya'da Kadın Çiftçiler, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Ankara. <http://www.tzob.org.tr> ,Erişim Tarihi: (30.07.2006).
- ÇİNGİ, H. (1990). *Örnekleme Kuramı*, Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesi Yayınları Ders Kitapları Dizisi: 20, Ankara - Beytepe:H.Ü. Fen Fakültesi Basımevi.
- DÜZGÜNEŞ, O. ve diğerleri (1983). *İstatistik Metotları 1*, Ankara: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları:861, Ders Kitabı:229.
- ERKAN, O. (1996). "Türkiye'de Kırsal Kesim Kadınlarının Sosyo-Ekonomik Konumları ve Kırsal Kalkınmaya Katılımları", *Türkiye 2. Tarım Ekonomisi Kongresi*, Cilt:2, Sayfa:245, Adana.
- FAZLIOĞLU, A. (2003). "Kırsal Kalkınma Projelerinde Cinsiyet Dengeli Kalkınma Yaklaşımları, Erzurum: Gap Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı Yayınları.
- GÜLÇUBUK, B. (1999). "Tarımsal Üretimde ve Kırsal Kalkınmada Kadının Yeri ve Önemi", *Tarım ve Köy Dergisi*, Sayı:125, s.36-41.
- GÖKÇE, B. (1976). "Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme", *HÜ, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 8:1-2.
- HABLEMİTOĞLU, Ş. (2001). *Kırsal Alanda İşgücü Değeri ile Kadınlar: Bir Toplumsal Cinsiyet Analizi Örneği*, Ankara: Türkiye Ziraat Odaları Birliği Yayınları, Yayın No:225.
- SİRMAN, N. (1991). Gelişme Sürecinde Kırsal Kesim Kadını: Yaklaşımlar ve Sorunlar, *Kırsal Kesimde Kadının Statüsü, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Tkv-Ilo Ortak Danışma Toplantısı, Aralık 1990*, S.16-30, Ankara.
- SÜMBÜLOĞLU, K. (1978). *Sağlık Bilimlerinde Araştırma Teknikleri ve İstatistik*, Ankara: Çağ Matbaası.